

FTAXP 39.21.02
ЭОЖ 314.1

<https://doi.org/10.46914/1562-2959-2021-1-4-127-133>

З.Т. АУЕЗОВА,*¹

Г.Ф.К., доцент.

*e-mail: zaure58@mail.ru

К.Т. АУЕЗОВА,²

Т.Ф.К., доцент м.а.

e-mail: karlygash.auezova@mail.ru

Е.К. БАРЛЫКОВ,³

Э.Ф.К., доцент м.а.

e-mail: erbolat_barlykov@mail.ru

¹Қазақ экономика, қаржы және халықаралық сауда университеті, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ.

²Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ.

³«Туран-Астана» университеті, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ.

ХАЛЫҚТЫҢ ӨМІР СҮРУ САПАСЫН БАСҚАРУ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ

Андатпа

Мақаланың мақсаты – халықтың өмір сүру сапасын басқару тиімділігін арттырудың негізгі бағыттарын қарастыру және зерттеу. Өмір сүру деңгейі – жалпы өмір салтының сандық сипаттамасы, ол әдетте есепке алынатын статистикалық және басқа мәліметтерді анықтау үшін қолданылады. Жалпы халықтың өмір сүру деңгейі мен сапасын бағалау әдістемесі мемлекеттік әлеуметтік-экономикалық саясаттың маңызды талдау құралы болып табылады. Бұл мақалада Қызылорда облысы халқының өмір сүру сапасын бағалау және талдау әдістемесін пайдалану ұсынылады. Зерттеу жұмысы алға қойылған міндеттерді шешуге және еліміздің өңірлерінде, сонымен қатар облыстың аудандарындағы халықтың өмір сүру сапасының қазіргі жай-күйінің өңірлік мәселерін көретуге мүмкіндік береді. Қазіргі нарықтық экономика жағдайында халықтың өмір сүру сапасы республиканың әр аймақтарда әртүрлі, ал статистикалық мәліметтерге сәйкес, өндіріс орындары шоғырланған аймақтарда халықтың өмір сүру сапасы мен тұтыну қоржыны жоғары. Сонымен қатар, бұл мақалада ел өңірлеріндегі халықтың өмір сүру сапасын бағалау үшін маңызды көрсеткіштер енгізілген.

Тірек сөздер: демография, статистика, өмір сүру сапасы, табиғи орта, әлеуметтік тұрақтылық, еркіндік, нарықтық экономика, инфрақұрылым.

Кіріспе

Халықтың өмір сүру сапасы әлеуметтік саланың маңызды санаттарының бірі болып табылады. «Өмір сапасы» терминін ХХ ғ. 60-шы жылдары американдық экономист Дж.К. Гэлбрейтом енгізді. Қазіргі таңда қоршаған ортаны қорғау, денсаулықты сақтау, денсаулықты күту, сонымен қатар көптеген мәселелермен қатар қалаларды жаңарту мәселесі ретінде пайда бола отырып, «өмір сапасы» жалпы мағынаға ие болды. Ақырында, «өмір сапасы» көптеген елдерде, әсіресе экономикасы дамыған шетелдерде адам өмірінің табиғи-әлеуметтік-психологиялық жағдайларын зерттейтін пәнаралық ғылыми бағытқа айналды. Осыған байланысты адамдардың әл-ауқатын бағалау өлшемдері ретінде халықтың өмір сүру деңгейі мен сапасының көрсеткіштерін пайдалану қабылданды.

Негізгі ережелер

Өмір сүру деңгейі – бұл өмір салтының сандық сипаттамасы, оны анықтау кезінде әдетте статистикалық және басқа да нақты есепке алынатын деректер қолданылады. Әр түрлі көрсеткіштерді біріктірудің ұтымды тәсілінің болмауына байланысты отандық және

халықаралық тәжірибедегі бірыңғай көрсеткіш өмір сүру деңгейін жан-жақты сипаттайтын бір көрсеткішті пайдаланудың мүмкін еместігі танылды. Өмір сүру деңгейі, ең алдымен, тұтыну деңгейі мен құрылымының көрсеткіштерімен, сондай-ақ, тұтыну мүмкіндігін сипаттайтын көрсеткіштермен сипатталады – жан басына шаққандағы ақшалай табыстар, жинақтар және т.б. Белгілі бір шартты дәрежесімен өмір сүру деңгейін сипаттау үшін пайдаланылатын барлық көрсеткіштерді үш түрге бөлуге болады [1]:

- ◆ синтетикалық құндық көрсеткіштер (жалпыұлттық (өңірлік) өнім, тұтыну қоры, халықтың жиынтық табысы және т. б.);
- ◆ нақты материалдық игіліктерді тұтыну көлемін өлшейтін заттай көрсеткіштер (жеке мүлікпен қамтамасыз ету, тамақ өнімдерін тұтыну, тасымалданған жолаушылар саны және т.б.);
- ◆ әл-ауқатты бөлудің пропорциялары мен құрылымын көрсететін көрсеткіштер (халықтың кіріс топтары бойынша бөлінуі, табыс пен тұтынудың шоғырлануы мен саралануы және т.б. көрсеткіштері).

Адамдардың әл-ауқатының деңгейін көрсететін басқа өлшем өмір сапасының көрсеткіші болып табылады. Өмір сапасы – бұл адам өмірінің барлық жақтарын қамтитын өмір салтының сапалық сипаттамасы: өмірлік әлеуеті, тіршілік әрекеті және өмір сүру жағдайы (өмір сүру ортасы) осы кезеңде қабылданған эталонға қатысты. Жалпы «өмір сапасы» ұғымы өте кең қолданылады, бірақ оның жалпы танылған формальды құрылымы мен индикаторлардың стандартты жиынтығы жоқ. Басымдықтар адамдардың қажеттіліктеріне және елдер мен өңірлердің даму деңгейімен тығыз байланысты, сондықтан өмір сапасын бағалау критерийлері дамыған және дамушы елдер үшін сәйкес келмейді. Халықаралық тәжірибеде өмір сүру сапасын талдау әдетте мынадай бағыттар бойынша жүзеге асырылады:

- ◆ халықтың табысы;
- ◆ еңбек жағдайы және жұмыспен қамту;
- ◆ демографиялық процестердің серпіні;
- ◆ білім беру және кәсіби дайындық;
- ◆ денсаулық, тамақтану, тұтыну мен жинақтауға жұмсалатын қаражат;
- ◆ тұрғын үйдің жағдайы және оны көркейту, инфрақұрылым, байланыс;
- ◆ табиғи ортаның ресурстары мен жай-күйі;
- ◆ әлеуметтік қамтамасыз ету;
- ◆ саяси және әлеуметтік тұрақтылық (қауіпсіздік);
- ◆ жалпы адамзаттық еркіндік.

Көптеген елдердің ғалымдары ұзақ уақыт бойы қоғамның нақты әлеуметтік-экономикалық жағдайын барынша толық көрсететін ең маңызды көрсеткіштер туралы пікір таластырады. «Халықтың өмір сүру сапасы» көрсеткіші неғұрлым жалпылама болып табылады. Халықтың өмір сүру сапасы қандай да бір қоғамдық-экономикалық жүйенің жұмыс істеу тиімділігін бағалаудың басты өлшемдерінің бірі. Бірақ отандық әдебиеттің ғылыми айналымында «халық өмірінің сапасы» термині жақында пайда болды. КСРО кезінде қоғамдық әл-ауқатты сипаттау үшін негізінен «халықтың өмір сүру деңгейі», «халықтың әл-ауқаты», «өмір салты», «еңбекшілердің рухани және материалдық сұраныстарын қанағаттандыру дәрежесі» сияқты ұғымдар қолданылды. Кеңес заманының әкімшілік-командалық жүйесінде жоспарлау, есепке алу және статистикалық есеп берудің орталықтандырылған жүйесі болды, халық әл-ауқатын арттыру мәселелері идеологиялық ұстанымдардан ғана және партия белгілеген шеңберде ғана қаралды.

Өмір сапасын бағалаудың күрделілігі осы ұғымның көп өлшемімен ғана емес. Халықтың әртүрлі топтары үшін өмірдің сапасы туралы түсінік әртүрлі болғандықтан, олар субъективті бағалау арқылы анықталады. Сондықтан өмір сапасын талдау кезінде әдетте индикаторлардың екі түрге бөлінеді: субъективті және объективті. Өмір сапасының объективті индикаторлары өмірдің экономикалық, демографиялық, табиғи және әлеуметтік параметрлерін көрсететін әртүрлі статистикалық көрсеткіштерді қамтиды. Өмір сапасының субъективті индикаторлары халықтың ұдайы жаппай сұрауына немесе сарапшылардың бағалауына негізделген, өйткені жалпы адамзаттық еркіндік, саяси және әлеуметтік тұрақтылық және т.б. сияқты компоненттер тек субъективті бағалануы мүмкін. Өмір сапасының субъективті индикаторлары өмір мен өмірдің түрлі аспектілеріне жалпы қанағаттанушылықты бағалауды қамтиды [2].

Халықтың өмір сүру деңгейі мен сапасының өзгеруіндегі үрдістерді талдау қоғамның осы міндетті қаншалықты тиімді атқаратынын бағалауға мүмкіндік береді.

Жалпы мағынада даму деп бір күйден екіншісіне өту процесін түсінеді. Даму нәтижесінде объектінің жаңа сапалы жағдайы пайда болады. Өңірді дамыту объектісі ретінде қарастыра отырып, біз осындай дамудың түпкі мақсаты осы аумақта тұратын адамдардың әл-ауқатын арттыру болып табылатындығын түсінеміз.

Кез келген аумақ – бұл қандай да бір белгілермен шектелген кеңістік ғана емес. Ол өз аумағын ғана емес, сонымен қатар осы аумақты құрайтын көптеген басқа да табиғи, әлеуметтік, экономикалық элементтерді қамтиды.

Өмір сапасының жоғары көрсеткіші – бұл қазіргі заманғы мемлекеттер ұмтылатын идеал және олар тек оған қол жеткізуге ғана емес, сонымен қатар болашақ ұрпақтың лайықты өмір сүру сапасын қолдауға және қамтамасыз етуге ұмтылады. Осы тұрғыдан алғанда, өмір сүру сапасы тұрақты даму кезінде ғана қамтамасыз етілуі мүмкін, мемлекет қабылдайтын шаралар, қоғамдық ұйымдардың қызметі, сондай-ақ адамдардың тіршілік әрекеті бір-бірімен келісілген және осы және болашақ қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін әлеуетті нығайтуға бағытталған жағдайда болады.

Халықтың өмір сүру деңгейі мен сапасын бағалаудың әдістемесі мемлекеттік әлеуметтік-экономикалық саясаттың маңызды аналитикалық құралы болып табылады, ол мемлекеттің болашақтағы әлеуметтік-экономикалық саясатының бағыттарын анықтауға мүмкіндік береді: елдің әлеуметтік-экономикалық дамуының қазіргі деңгейіне талдау жасау, кедейлік деңгейін бағалау, халықтың өмір сүру деңгейі мен деңгейіне өңіраралық салыстыру жүргізу.

Өмір сапасы мен деңгейін бағалаудың қазіргі статистикалық практикасында екі көзқарас қабылданды:

- ♦ бағалау БҰҰ-ның әдіснамалық ұсынымдарына сәйкес статистика мен есепке алудың ұлттық жүйесіне негізделген көрсеткіштер-әлеуметтік индикаторлар жүйесінің көмегімен жүргізіледі;

- ♦ жекелеген көрсеткіштер негізінде өмір сүру деңгейі мен сапасының жиынтық индексінің көмегімен бағалау, БҰҰ мен басқа да халықаралық ұйымдар әртүрлі елдер халқының өмір сүру деңгейі мен сапасына еларалық салыстырулар жүргізу үшін кеңінен қолданылады.

Мәселен, БҰҰ-да өмір сүру деңгейінің интегралдық көрсеткіші ретінде адам әлеуетін дамыту индексі (АДИ) әзірледі.

«Өмір сапасы» ұғымы өте кең қолданылады, бірақ оның жалпы танылған формальды құрылымы мен индикаторлардың стандартты жиынтығы жоқ. Басымдықтар елдер мен өңірлердің даму деңгейімен тығыз байланысты адамдардың қажеттіліктеріне байланысты, сондықтан өмір сапасын бағалау критерийлері дамыған және дамушы елдер үшін сәйкес келмейді.

Халықаралық салыстырулар мен дамыған елдердің ұлттық бағалауларында пайдаланылатын өмір сүру сапасы компоненттерінің неғұрлым толық тізбесі мынадай блоктарды қамтиды: халықтың табысы, кедейшілік және теңсіздік; жұмыссыздығы және жұмыс күшін пайдалану, демографиялық процестердің серпіні, білім беру, денсаулық, азық-түлік және тамақтану, тұрғын үй қоры (елді мекендер), инфрақұрылым, байланыс, табиғи ортаның ресурстары мен жайкүйі, мәдениет, әлеуметтік байланыстар, отбасылық құндылықтар, саяси және әлеуметтік тұрақтылық (қауіпсіздік және), саяси және азаматтық институттар (демократия және қатысу). Өмір сапасын бағалау осы ұғымның көп өлшемдігіне байланысты ғана емес, ол өте күрделі. Халықтың әртүрлі топтары үшін сапа туралы түсінік жеке және субъективті бағалау арқылы анықталады. Батыс зерттеулерінде халықтың ұдайы жаппай сұрауына немесе сарапшылардың бағалауына негізделген объективті (статистикалық) және субъективті өлшемдер үйлеседі. Әлеуметтік байланыстар, отбасылық құндылықтар, саяси және әлеуметтік тұрақтылық сияқты компоненттер субъективті ғана бағалануы мүмкін, өйткені объективті өлшемдер жоқ.

Халықтың өмір сүру сапасын зерттеу барысындағы маңызды міндет оны сандық тұрғыда түсіндіру болып табылады. Бұл ретте ең қолайлы тәсіл – адамдардың тіршілік әрекетінің объективті жағдайларын сипаттайтын көрсеткіштер жүйесі негізінде өмір сүру сапасын анықтайтын объективті тәсіл.

Қазақстан өңірлері үшін субъективті бағалауды пайдалану әзірге мүмкін емес, бұл үшін Қазақстан әрбір субъектісі үшін репрезентативті тұрақты әлеуметтік зерттеулер қажет. Сондықтан ол үшін өмір сүру сапасының барлық компоненттерін өлшеуге болмайды.

Талқылаулар

Халықтың өмір сүру сапасының индекcін бағалау әдістемелерінің бірі М. Ломоносов атындағы Мәскеу мемлекеттік университетінің ғалымдарымен жасалған. Индекс интегралдық бағалауға және өңірлердің әлеуметтік дамуының мониторингіне арналған.

Біз мысалы, Қызылорда облысы халқының өмір сүру сапасын бағалау және талдау үшін осы әдісті қолдану ұсынылады, өйткені ол зерттеуде қойылған міндетті шешуге және аудандарындағы халықтың өмір сүру сапасының қазіргі жай-күйінің өңірлік картасын ұсынуға мүмкіндік береді. Әдісте өңірлердің өмір сүру сапасын бағалау үшін маңызды көрсеткіштер енгізілген.

Қызылорда облысының аудандарының халқының өмір сүру сапасының индексі осы әдіснаманың негізінде есептелінді.

Өмір сүру сапасын бағалаудағы басымдықтар өтпелі кезеңнің неғұрлым өткір проблемаларын ескере отырып таңдалынған. Егер Кеңес уақытында айырмашылықтар көп жағдайда өмір сүру жағдайларымен (қол жетімділігімен және базалық қызметтермен қамтамасыз етілгендігімен, өңірде өмір сүру жағдайының қолайлылығымен) анықталса, өтпелі кезеңде бірінші жоспарға өмір сүру деңгейінің (төмен табыс пен табыс бойынша күшті теңсіздік), жұмыспен қамтудың (жұмыссыздық), халық денсаулығының (балалардың өмір сүруінің күтілетін ұзақтығы мен денсаулығының төмендігі) мәселелері шықты. Бұл компоненттер өмір сапасының неғұрлым проблемалық аспектілері бойынша өңірлік интегралдық бағалау үшін әзірленген өмір сапасының «дағдарыстық» индексінің құрамына осындай индекстің көмегімен өңірлердегі әлеуметтік ахуалға мониторинг және экспресс-диагностика жүргізуге болады [2, 3].

Интегралдық индекс төрт жеке индекстің орташа арифметикалық мәні ретінде формула бойынша есептеледі, оның бірі – денсаулық индексі – ұзақ өмір сүру (күтілетін өмір сүру ұзақтығы) және нәресте өлімі көрсеткіштерінің орташа мәні ретінде есептеледі.

Әдіс шеңберінде өмір сүру сапасының индекcін құру үшін, Қазақстан Республикасының статистика департаментінің деректері пайдаланылды, бұл олардың қол жетімділігіне себепші болды. Сонымен қатар, индексті есептеу үшін қажетті деректер жыл сайын өлшенеді, бұл таңдалған өңірлерде өмір сүру сапасына мониторинг жүргізуге мүмкіндік береді.

Өмір сапасы индексінің компоненттері әртүрлі өлшемдерге ие. Әр түрлі өлшемдік шамалар кіретін индексті есептеу мүмкіндігі болу үшін сызықтық масштабтау әдісі қолданылады, яғни көрсеткіштердің әрқайсысы жеке мәндердің арасындағы барлық пропорцияларды сақтай отырып, 0-ден 1-ге дейінгі диапазонда көрсетіледі.

Өмір сапасының индекcін есептеу базалық формуланың көмегімен жүзеге асырылады:

$$I_k = \frac{A + B + C + \frac{D+E}{2}}{4}$$

I_k – өмір сүру сапасы индексі, А – жан басына шаққандағы ақшалай табыстың ең төменгі күнкөріс деңгейіне қатынасының индексі, В – табысы ең төменгі күнкөріс деңгейінен жоғары халық үлесінің индексі С – халықты жұмыспен қамту деңгейінің индексі, D – күтілетін өмір сүру ұзақтығының индексі, E – сәбилер өлім-жітімі индексі болып көрсетіледі.

Зерттеу жұмысында есептеулер 2019 ж. арналған, себебі соңғы жарияланған Қызылорда облыстық статистика департаменті қызметі «Қызылорда облысының әлеуметтік-экономикалық көрсеткіштері» 2019 ж. жатады, сәйкесінше, онда 2019 ж. көрсеткіштері көрсетілген.

Есептеу барысында әрбір жеке индекстердің мәндері 0-ден 1-ге дейінгі диапазонда болды, яғни жекелеген ауданның индекс мәні 1-ге жақындаған сайын жақсы, ал индекс мәні төмендеген сайын бағаланып отырған индикатор бойынша төменгі көрсеткіш ретінде болады. Осылайша, жан басына шаққандағы ақшалай табыстың ең төменгі күнкөріс деңгейіне қатынасының индексі бойынша жоғары Қызылорда қ.ә. және төмен болып Қазалы ауданы бағаланды. Күнкөріс минимумынан табысы жоғары халық үлесі индекcін есептеуде орташа облыстық мәні алынды, себебі жекелеген аудандар бойынша статистикалық мәліметтерде күнкөріс минимумынан жоғары халық үлесі есептелмейді [3,5].

Халықтың жұмыспен қамту деңгейінің индексі бойынша жоғарғы көрсеткіш облыс көлемінде Шиелі ауданында болса, төменгі көрсеткіш Қармақшы ауданында тіркелді. Халықтың

жұмыспен қамтылу деңгейінің мәні белгілі бір жас тобындағы жұмыспен қамтылған халық санының тиісті жас тобындағы халықтың жалпы санына қатынасы, пайыздық үлесте көрсетіледі. Жалпы халықты жұмыспен қамту деңгейі елдің табысы мен шығыстарына үлкен әсерін тигізетіні белгілі. Күтілетін өмір сүру ұзақтығының индексі есептеуге БҰҰ даму бағдарламасы ұсынған әдістемені пайдалана отырып есептелінді.

Кесте 1 – Қызылорда облысы бойынша өмір сүру сапасы индексі

	Индекстер				
	Жан басына шаққандағы ақшалай табыстың ең төменгі күнкөріс деңгейіне қатынасының индексі	Табысы ең төменгі күнкөріс деңгейінен жоғары халық үлесінің индексі	Халықты жұмыспен қамту деңгейінің индексі	(Күтілетін өмір сүру ұзақтығының индексі+сәбилер өлім-жітімі индексі)/2	Өмір сүру сапасы индексі
Арал	0,515	0,956	0,152	0,857	0,620
Жаңақорған	0,410	0,956	0,165	0,815	0,586
Жалағаш	0,259	0,956	0,215	0,758	0,547
Қармақшы	0,330	0,956	0,000	0,677	0,491
Қазалы	0,000	0,956	0,756	0,927	0,660
Сырдария	0,263	0,956	0,517	0,427	0,541
Шиелі	0,174	0,956	1,000	0,767	0,724
Қызылорда қ.ә	1,000	0,956	0,391	0,727	0,768
Байқоңыр қ.ә	0,940	0,956	0,036	0,856	0,699

Өмір сүру сапасын әлеуметтік-экономикалық зерттеу картасын алу үшін өмір сүру сапасы индексінің ұқсас мәні бар өңірлер топтарын бөлу қажет болғандықтан, өмір сапасы бойынша үш өңір тобын бөліп қарастырылды: жоғары (0,769–0,677); орташа (0,676–0,584); төмен (0,583–0,491).

Жүргізілген есептер өмір сапасының негізгі компоненттерін есепке ала отырып, Қызылорда облысының субъектілерінің арасында Қызылорда (0,768) қалалық әкімшілігі, Шиелі ауданы (0,724) және Байқоңыр қ.ә (0,699) көшбасшылық орындарды иеленетінін куәландырады. Бұл өңірлер базалық дамуды қамтамасыз ете отырып, өмір сапасының «дағдарыстық» индексінің құрайтын көрсеткіштердің айтарлықтай жоғары мәнін көрсетеді [6].

Халықтың өмір сүру сапасы сияқты базалық санаттың күрделілігі және оның біртектес еместігі оны бағалауды бір ғана интеграцияланған индикатормен қиындатады, алайда бұл әдіс экономикалық, әлеуметтік-демографиялық факторлардың аудандардағы халықтың өмір сүру сапасының мәніне әсерін көрсетуге мүмкіндік береді [7].

Осы зерттеуде есептелген халықтың Қызылорда аумағында өмір сүру сапасының индекстері айтарлықтай айырмашылықты, сондай-ақ жекелеген аумақтарға тән мәселелердің қатарын анықтады.

Қорытынды

Елдегі әлеуметтік-экономикалық саясаттың түрлі шараларын іске асыру арқылы оларға бағдарлану тек бар сәйкессіздікті қысқартуға ғана емес, сондай-ақ өңірдің экономикалық жағдайына қолайлы ықпал жасауға мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Чернова Т.В. Экономическая статистика. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 1999.
- 2 Мироедов А.А. Качество жизни в статистических показателях социально-экономического развития // Вопросы статистики, 2008.

3 Қызылорда облысының әлеуметтік-экономикалық дамуы. Статистикалық жинақ // ҚР Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті Қызылорда облысының Статистика департаменті. – Қызылорда, 2020.

4 Қазақстан Республикасы еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің 2005 жылғы 2 желтоқсандағы № 307/1-п және Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің 2005 жылғы 5 желтоқсандағы № 194 «Күнкөріс есептеу ережесін бекіту туралы» бірлескен бұйрығы.

5 Қызылорда қаласының 2016-2020 жылдарға арналған даму бағдарламасы // Қызылорда қалалық мәслихатының 2015 жылғы 24 желтоқсандағы XXXXXI кезекті сессиясының №51/3 шешімімен бекітілді. – Қызылорда, 2015.

6 Трофимов А.М., Мальганова И.Г. Оценка качества жизни населения как форма изучения социально-географического пространства // Географический вестник, 2005.

7 Современное состояние рынка труда в Казахстане: брошюра / Под ред. З.К. Шаукеновой. – Астана: Казахстанский институт стратегических исследований при Президенте РК, 2017.

REFERENCES

- 1 Chernova T.V. (1999) Jekonomicheskaja statistika. Taganrog: Izd-vo TRTU.
- 2 Miroedov A.A. (2008) Kachestvo zhizni v statisticheskikh pokazateljah social'no-jekonomicheskogo razvitija // Voprosy statistiki.
- 3 Qyzylorda oblysynyñ äleumettik-ekonomikalyq damuy. Statistikalıq jinaq // QR Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті Qyzylorda oblysynyñ Statistika departamenti. Qyzylorda, 2020.
- 4 Qazaqstan Respublikasy eñbek және halyqty әleumettik qorǵau ministrліginiñ 2005 jylǵy 2 jeltoqsandaǵy No. 307/1-p және Qazaqstan Respublikasy Statistika agenttiǵiniñ 2005 jylǵy 5 jeltoqsandaǵy № 194 «Künkörіs esep-teu erejesin bekitu turaly» birlesken büiryǵy.
- 5 Qyzylorda qalasynyñ 2016–2020 jylдарǵа арналған даму баǵдарламасы // Qyzylorda qalalyq мәслиhatynyñ 2015 jylǵy 24 jeltoqsandaǵy HHHHHI kezekti sesiasynyñ №51/3 şeşimimen bekitildi. Qyzylorda, 2015.
- 6 Trofimov A.M., Mal'ganova I.G. (2005) Ocenka kachestva zhizni naselenija kak forma izuchenija social'no-geograficheskogo prostranstva // Geografi cheskij vestnik.
- 7 Sovremennoe sostojanie rynka truda v Kazahstane: broshjura / Pod red. Z.K. Shaukenovoj. Astana: Kazahstanskij institut strategicheskikh issledovanij pri Prezidente RK, 2017.

З.Т. АУЕЗОВА,*¹

к.г.н., доцент.

*e-mail: zaure58@mail.ru

К.Т. АУЕЗОВА,²

к.т.н, и.о. доцента.

e-mail: karlygash.uezova@mail.ru

Е.К. БАРЛЫКОВ,³

к.э.н, и.о. доцента.

e-mail: erbolat_barlykov@mail.ru

¹Казахский экономический университет финансов и международной торговли, Казахстан, г. Нур-Султан

²Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Казахстан, г. Нур-Султан

³Университет Туран-Астана, Казахстан, г. Нур-Султан

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ

Аннотация

Цель статьи – рассмотрение и исследование основных направлений повышения эффективности управления качеством жизни населения. Уровень жизни – это количественная характеристика образа жизни в целом, которая обычно используется для определения статистических и других данных, которые принимаются во внимание. Методика оценки уровня и качества жизни населения в целом является важным аналитическим инструментом государственной социально-экономической политики. В данной статье предлагается исполь-

зовать методику оценки и анализа качества жизни населения Кызылординской области. Исследование может ответить на вызовы и представить региональные проблемы современного состояния качества жизни в регионах страны, а также в районах области. В условиях современной рыночной экономики качество жизни населения разное в разных регионах страны, а по статистике, качество жизни населения и потребительской корзины высокое в регионах с концентрированным производством. Кроме того, в эту статью включены важные показатели для оценки качества жизни населения в регионах страны.

Ключевые слова: демография, статистика, качество жизни, природная среда, социальная стабильность, свобода, рыночная экономика, инфраструктура.

Z.T. AUYEZOVA,*¹

c.g.s., associate professor deputy.

*e-mail: zaure58@mail.ru

K.T. AUYEZOVA,²

c.g.s, acting assistant professor.

e-mail: karlygash.auezova@mail.ru

Y.K. BARLYKOV,³

c.e.s., associate professor deputy.

e-mail: erbolat_barlykov@mail.ru

¹Kazakh university of economics, finance and international trade, Kazakhstan, Nur-Sultan

²L.N. Gumilyov Eurasian National University, Kazakhstan, Nur-Sultan

³«Turan-Astana» University, Kazakhstan, Nur-Sultan

THE MAIN DIRECTIONS OF IMPROVING THE EFFICIENCY OF QUALITY OF LIFE MANAGEMENT OF THE POPULATION

Abstract

The purpose of the article is to review and study the main directions of improving the efficiency of quality of life management of the population. The level of living is a quantitative characteristic of the lifestyle in general, which is usually used to determine the statistics and other data that are taken into account. The methodology for assessing the level and quality of life of the population as a whole is an important analytical tool of the state socio-economic policy. This article proposes to use the methodology for assessing and analyzing the quality of life of the population of the Kyzylorda region. The study will help answer the challenges and present regional problems of the current state of the quality of life in the regions of the country, as well as in the districts of the region. In a modern market economy, the quality of life of the population is different in different regions of the country, and according to statistics, the quality of life of the population and the consumer basket is high in regions with concentrated production. In addition, this article includes important indicators for assessing the quality of life of the population in the regions of the country.

Key words: demography, statistics, quality of life, natural environment, social stability, freedom, market economy, infrastructure.